

Drie niveaus van aanbesteden onder de loep

Aanbesteden op kwaliteit in plaats van prijs?

'De partij met de laagste prijs wordt aannemer'

Jan van der Beek, projectleider Wegendistrict Gelderland Zuid

'EMVI gaat niet op bij zout. Hoe weeg je verschillen in bijvoorbeeld winningsproces mee in je prijs? Dat is eigenlijk niet te doen. Wij stellen een algemeen geaccepteerde kwaliteitseis van een korrelgrootte van maximaal 1,6 millimeter. Als je daarop gaat zitten, dan is het kwaliteitsverschil tussen vacuümzout en steenzout marginaal.'

'Wij vinden dat er geen andere onderscheidingen zijn, zoals duurzaamheid en milieu. Vacuümzout en steenzout zijn beide Natriumchloride, chemisch gezien precies hetzelfde product. Degene met de laagste prijs wordt aannemer. De leverancier moet wél een certificaat kunnen leveren waaruit blijkt dat de eis van maximaal 1,6 millimeter korrelgrootte klopt.'

Veel aanbestedingen voor zout worden nog steeds gegund op basis van laagste prijs. Kwalitatieve criteria lijken nauwelijks een rol te spelen. Is dat echt zo? En wat is daarvan de oorzaak? Een gesprek op drie organisatie-niveaus: gemeente Eindhoven, provincie Gelderland en Rijkswaterstaat.

Een afweging om louter aan te besteden op prijs en niet op EMVI, is dat kwalitatieve criteria bijna niet SMART te krijgen zijn, zegt Jan van der Beek, projectleider Wegendistrict bij de provincie Gelderland. 'Waarden als duurzaamheid en milieu zijn moeilijk hard te krijgen. Prijs en veiligheid zijn mede daardoor onderaan de streep het belangrijkste.' Ruud Jacobs, vaktechnisch beheermedewerker bij de gemeente Eindhoven, schetst een gelijksoortig beeld: 'Voor een product als zout is bijvoorbeeld het criterium 'milieu' moeilijk om meetbaar te maken. Zout kent geen energielabel zoals wasmachines. Als voor ons inzichtelijk zou zijn welk type zout in totaal het milieuvriendelijkst is, dan konden we een afgewogen keuze maken. Nu is het moeilijk om in te schatten wat het beste is. We zouden daarom graag een energielabel of iets dergelijks op zout zien.' Rini Donker, senior adviseur en landelijk coördinator gladheidbestrijding bij Rijkswaterstaat, vult aan: 'Kwalitatieve criteria zijn moeilijk te vergelijken en te toetsen. Je zou punten moeten krijgen voor slimme, duurzame innovaties, maar dan wel innovaties die iedereen moet kunnen gebruiken, anders is er geen markt.'

Duurzaamheid

Op de vraag hoe belangrijk duurzaamheid is, antwoordt Ruud Jacobs: 'Duurzaamheid speelt in zoverre een rol dat ISO14001 een eis is in ons bestek. Maar veel uitgebreidere eisen kunnen concurrentiebeperkend zijn. Wat wij bij de gemeente Eindhoven wel doen, is fijnkorrelig zout vragen. En als er bepaalde innovaties naar voren komen, werken we er graag aan mee om dat uit te proberen.' Hij vervolgt: 'Ik denk dat AkzoNobel voorop loopt op het gebied van innovaties en we moeten moeite willen doen om mee te werken aan zulk soort innovaties. Daarom kijken we nu ook naar mogelijkheden voor pekels in plaats van calciumchloride.' Rini Donker: 'Duurzaamheid zie ik als volgt. Wij zitten aan de technische kant van het proces. Wij zijn duurzaam bezig door niet onnodig te strooien, door goede machines te gebruiken en door gladheidscoördinatoren op te leiden. Zodoende voorkomen we verspilling aan de voorkant. Verder zie ik duurzaamheid vooral in de winningsmethode, in transport en in logistiek. Maar deze aspecten kun je vrijwel niet mee laten wegen bij een aanbesteding, want er is te weinig zicht op de gehele keten, wat tot bezwaren en discussies zal leiden.'

'Kwalitatieve criteria zijn moeilijk op te stellen'

Ruud Jacobs, vaktechnisch beheermedewerker gemeente Eindhoven

'Zout is een eenvoudig product. Het is een enkelvoudige grondstof, er is weinig poespas bij de productie, het wordt in bulk geleverd. Het is allemaal Natriumchloride, daarom is de productiewijze niet zo van belang. Kwalitatieve criteria zijn moeilijk op te stellen.'

'Het is lastig te bepalen wat onder bijvoorbeeld milieuvriendelijkheid valt. We willen wel per se ISO-certificaten zien van leveranciers. Daarmee hebben we een drempel opgeworpen. Ook hebben wij een eigen social return paragraaf in het bestek. Met als aandachtspunt dat als het zout van buiten de EU komt, we extra informatie willen over de omstandigheden rond de productie in relatie tot arbeidsregels. We zijn namelijk een afnemer die rekening houdt met milieu- en arbeidsomstandigheden.'

Leverbetrouwbaarheid

In hoeverre is leverbetrouwbaarheid een factor? Jan van der Beek: 'Wij als provincie Gelderland hebben haalbaarheidseisen gesteld aan leveranciers. Dit is een harde eis. Met de leveranciers hebben we afspraken gemaakt over de hoeveelheid leveringen per dag, per week en per maand.' De provincie maakt gebruik van twaalf steunpunten en beschikt over een administratieve strategische zoutvoorraad. 'Dit heeft AkzoNobel goed op orde, ik kan niet anders zeggen', aldus Jan van der Beek. Een administratieve zoutvoorraad houdt in dat de provincie een claim heeft op een bepaalde hoeveelheid zout. Van der Beek: 'Een bepaalde hoeveelheid ton zout is van ons. De voorraad bestaat op papier, maar het kan de ene keer in de ene loods liggen en de andere keer in de andere loods. Dat houdt AkzoNobel administratief bij. Maar wat we zeker weten, is dat het zout er daadwerkelijk is en dat we altijd aanspraak kunnen maken op die voorraad.'

Rijkswaterstaat heeft het volumerisico sinds een paar jaar volledig overgenomen. Rini Donker legt uit waarom: 'Wij kopen het zout in de zomer in. Dit seizoen was dat een hoeveelheid

van 100.000 ton. De levering moet vóór de winter binnen zijn. Voorheen vroegen we tussen 0 en 200.000 ton, maar dan op afroepbasis. We hebben voor de huidige oplossing gekozen na de strenge winters van een aantal jaar geleden. Toen merkten we dat de zoutvoorraden oprakten en er niet geleverd kon worden. Sindsdien zorgen wij voor onze eigen opslag, bestaande uit vijf loods en verspreid door het land. Vier daarvan liggen aan het water, de vijfde is reserve. Vanaf de vier loods kunnen wij onze 56 steunpunten bevoorraden. We hebben in totaal 200.000 ton zout op voorraad. Op die manier zijn we niet afhankelijk van winterleveringen. Zo borgen wij de beschikbaarheid van wegeenzout. Onderaan de streep is deze oplossing nog goedkoper ook, zelfs inclusief de huur van opslagloodsen.'

De gemeente Eindhoven werkt in lijn met Rijkswaterstaat en provincies met grote voorraden. Ruud Jacobs: 'Bij een normale winter bestellen we alleen in de zomer. Bij een plotseling strenge winter moet de leverancier een bepaalde hoeveelheid zout binnen 48 uur kunnen leveren. De gemeente Eindhoven heeft de aanbesteding

voor wegeenzout samen gedaan met gemeenten rond Helmond. Dit is ook een vorm van risicospreiding: gemeenten kunnen bij elkaar aankloppen als iemand in de problemen komt. Ook voor de leverancier is zo'n samenwerking interessant. Dat is ook gebleken uit de prijs en daar zijn wij heel tevreden over.'

Prijs

Jan van der Beek vat de visie van provincie Gelderland als volgt samen: 'De kunst is om met zo min mogelijk geld een goede veiligheid te waarborgen. Zodat de gebruiker veilig van A naar B kan. Wij kijken daarbij altijd naar prijs. Het is wel burgergeld.' Rini Donker beaamt dit: 'De partij die de laagste prijs biedt, is de winnaar.' Ruud Jacobs sluit af: 'AkzoNobel is bij ons onlangs weer als winnaar uit de bus gekomen. Omdat dit een Nederlands bedrijf is met een Nederlands product, is dat goed voor de regionale werkgelegenheid en milieu. Daarom zijn we tevreden met de uitslag.'

'Kwaliteit zit geborgd in onze norm'

Rini Donker, senior adviseur en landelijk coördinator gladheidbestrijding Rijkswaterstaat

'Rijkswaterstaat hanteert een harde norm bij haar aanbestedingen. Het zout moet aan strenge eisen voldoen, zoals voorgeschreven korrelgroottes, vocht- en zuiverheidsgehalte. Dit eisenpakket vormt de basis van ons bestek. Als dat geleverd wordt, dan is het goed. De partij die de laagste prijs biedt, is dan al gauw de winnaar.'

'Kwalitatieve criteria zitten geborgd in onze harde norm. We hebben weleens gewerkt met EMVI-criteria, maar die losten voor ons niet veel op. We weten bijvoorbeeld dat het produceren van vacuümzout relatief veel energie vraagt. Maar AkzoNobel compenseert dat door bijvoorbeeld gebruik te maken van energie uit alternatieve bronnen, zoals een afvalverbrander of een wood-chip boiler. In Noord-Afrikaanse landen ligt het zout letterlijk voor het oprapen, maar daar moet je weer transporteren. Dat kost brandstof. Je ziet, kwalitatieve criteria zijn moeilijk te vergelijken en te toetsen.'